

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Леоненко А. В., Чередніченко С. В.

ВСТУП

В умовах реформування освітньої системи України особлива увага відводиться розвитку фізичної культури і спорту, оскільки таким чином реалізується ідея задоволення потреб кожного громадянина держави і створюються необхідні умови для занять фізичною культурою і спортом. Актуальним є питання вивчення особливостей педагогічних здібностей майбутнього вчителя фізичної культури у закладі вищої освіти. Така підготовка передбачає надання відповідних знань, формування умінь і навичок, що забезпечують потреби особистості у власній самореалізації, розвитку її спортивних здібностей і таланту з метою подальшої спеціалізованої підготовки до здійснення педагогічної діяльності.

Постає проблема вибору відповідних цілей, змісту та технологій підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту. В умовах високої конкурентності на освітньому ринку праці, на нашу думку, вчитель повинен не лише вміти безперервно навчатись і самовдосконалюватись під час виконання фахових функцій, використовуючи при цьому всі можливі засоби пошуку, отримання та подальшого застосування отриманої інформації, а також успішно співпрацювати в колективі та вирішувати конфлікти. Мова йде про вільне володіння предметом та основами професійно-педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури.

Дослідження всіх тонкощів особливостей педагогічних здібностей майбутніх педагогів до професійної діяльності неможливе без висвітлення стрижневих понять про алгоритми активізації сприйняття інформаційних пластів у конкретний віковий період, значимість ефективності навчальних прийомів та методів, власне способи оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, спроможність якісно оперувати під час практичної роботи здобутими знаннями. Переосмислення та інтерпретація методичного арсеналу, форм роботи та прийомів зі здобувачами освіти під час їхнього знайомства з методикою навчання фізичної культури – наразі питання нагальне.

Концепція Національної доктрини розвитку освіти передбачає вдосконалення змістових та методичних аспектів у підготовленні

педагогічних працівників, засвоєння та впровадження сучасних технологічних інновацій. Саме це гарантуватиме в майбутньому значно кращий рівень методичної компетентності модераторів освіти, що ґрунтується на отриманих знаннях та засвоєних уміннях.

Різні аспекти підготовки вчителя у закладі вищої освіти до професійної діяльності досліджували М. Анісімов¹, О. Бугрій², Н. Герман³, М. Головань⁴, О. Давискіба⁵, Ю. Якімів⁶ та ін.

Недостатнє вивчення особливостей педагогічних здібностей підготовки вчителя фізичної культури в педагогічній теорії та практиці призводить до ряду суперечностей між:

- необхідністю удосконалення системи підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до педагогічної діяльності;
- наявними методиками та програмами підготовки фахівця з фізичної культури до педагогічної діяльності.

Вищезазначені протиріччя зумовлюють необхідність дослідження таких проблем:

- виявлення основних напрямків удосконалення підготовки вчителя фізичної культури до педагогічної діяльності;
- визначення методологічного, дидактичного та методично-організаційного забезпечення процесу підготовки вчителя;
- удосконалення загальної системи навчання вчителя фізичної культури до здійснення педагогічної діяльності.

Цілі дослідження:

1. Здійснити аналіз теорії та практики підготовки вчителя фізичної культури до педагогічної діяльності.
2. Визначити методологічне, дидактичне та методично-організаційне забезпечення процесу підготовки сучасного вчителя фізичної культури.

---

¹ Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Київ : Либідь, 1998. 558 с.

² Бугрій О. Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності. *Вища школа*. 2010. № 4–5. С. 62–69.

³ Герман Н., Тягунова Н. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання. *Вища школа*. 2011. № 4–5. С. 53–61.

⁴ Головань М.С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 5. С. 196–205.

⁵ Давискіба О.В. Адаптивні системи дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. № 21. С. 45–52.

⁶ Якімів Ю.Ю. Обґрунтування технології підготовки майбутнього вчителя до застосування комп'ютерних програм у професійній діяльності. *Вісник Луганського національного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2011. № 20. Частина III. С. 194–202.

3. Визначити педагогічну модель системи підготовки майбутнього вчителя фізичної культури та обґрунтувати її.

Методи дослідження: узагальнення літератури і матеріалів мережі Інтернет, опитування, абстрагування, аналіз і синтез.

1. Аналіз теорії та практики педагогічних здібностей майбутнього вчителя фізичної культури

Сучасне переосмислення освітнього змісту диктує нове його бачення, зокрема у педагогічній галузі. Із цього випливає інтерпретована, позбавлена недоліків структура досліджуваного поняття, висвітлена в наукових доробках М. Скаткіна. Таким чином, можемо констатувати, що зміст педагогічної освіти в модерному суспільстві представлений як:

1) система комплексних основоположних наукових, психологічних, методично-педагогічних та спеціальних знань;

2) комплекс загально важливих концептуальних, методично-педагогічних, психологічних умінь, умінь і прийомів дослідницького характеру та власне способів діяльності;

3) досвід творчої практичної діяльності як фахівця даної галузі;

4) навички емоційно-вольової організації та педагогічної майстерності під час контактування зі здобувачами освіти, батьками та в педагогічному колективі⁷.

Зміст освіти будується на основі принципів:

1) принцип елективності у підготовці компетентних кадрів за умови наявності в її складі неодмінно важливих напрямів у підготовці спеціалістів;

2) принцип диференціації – полягає у наданні конкретним дисциплінам більшої значущості, а саме реалізація даного принципу можлива, наприклад, у трансформації певних дисциплін в окремі навчальні курси;

3) принцип інтеграції – обумовлюється педагогічно доречним скороченням дисциплін певного навчального курсу. Таке інтегрування відбувається за умови виявлення та обґрунтування спільних освітніх траєкторій. Тобто при фіксації максимально близьких структурно-змістових, функціонально-предметних освітніх ліній відбувається їх поєднання в одну дисципліну;

4) принцип прийнятності – передбачає систематично послідовний, скоординований зв'язок у викладанні певних курсів, конкретних дисциплін та предметів. Тобто кожен компонент змісту освіти має бути логічно обґрунтований та практично доцільний у реалізації.

---

⁷ Малафіїк І.В. Дидактика: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. 397 с.

Отже, спираючись на окреслені вище принципи, можемо констатувати, що сьогодні довершена структура змісту освіти має належним чином містити обов'язкові складові у підготовці педагогічних кадрів. Це психолого-педагогічний, освітній, науково-педагогічний, спеціальний, культурологічний та власне практично педагогічний компоненти.

Саме тому наразі проблемним є питання щодо цілей і концепцій професійної підготовки кадрів. Сьогодні, зауважуючи нюанси ринку освітніх послуг, важливо розуміти обов'язковість постійного розвитку спеціаліста для досягнення максимальної точки професійного зросту⁸. Фахівець повинен уміти безперервно навчатись і самовдосконалюватись під час виконання фахових функцій, використовуючи всі можливі засоби пошуку та використання інформації, а також успішно співпрацювати з іншими і вирішувати конфлікти. Тобто, метою освіти, як зазначає І. Чемерис, є не просто знання, уміння і навички та їх реалізація на практиці, а нові якості особистості, формування ключових компетенцій, які повинні підготувати молодь для подальшого життя у суспільстві⁹.

У науковому колі поняття «педагогічні здібності вчителя» трактується як полігранний процес із провідними двома лініями, а саме: забезпечення фундаментальних знань із фахових предметів та ґрунтовного розуміння людини як суб'єкта процесу здобуття освіти, що передбачає як навчання, так і виховання¹⁰. Відповідно до цього, важливою складовою вдосконалення підготовки вчителя фізичної культури є методика навчання предмету спеціалізації, що включає також необхідність урахування факторів, які впливають на виконання навчальних завдань. До таких факторів, згідно з Національною Доктриною розвитку фізичної культури і спорту, належать: мета навчання та освіти, потреби суспільства, психічне та фізичне здоров'я особистості¹¹.

Зазначимо, що педагогічні здібності майбутнього модератора освіти у ході навчання слугують важливим функціональним важелем процесу існування та розвитку соціуму. Як зауважують дослідники,

---

⁸ Свєртнев О. Наукові засади моделі професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до спортивно-ігрової діяльності в загально-освітньому навчальному закладі. *Слобожанський науково-практичний вісник*. 2010. № 3. С. 22–25.

⁹ Чемерис І. Вимоги до спеціаліста: поняття компетентності і компетенції. *Вища освіта України*. 2010. № 2. С. 84–87.

¹⁰ Концепція педагогічної освіти. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України*. 2010. № 8. С. 8–23.

¹¹ Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. Київ: Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, 2004. С. 9–11.

якісна професійна підготовка фахівців, що здобувають вищу освіту, є запорукою належного майбутнього виховання в учнів правильних світоглядних позицій щодо ролі фізичної культури в житті кожного індивіда¹².

Варто зазначити, що проблема підготовки фахівця вищої школи залишається актуальною, оскільки в її структурі існують такі *недостатньо визначені питання, як:*

- модернізація процесу підготовки майбутнього вчителя;
- напрями та фактори формування особистісних характеристик майбутнього педагога в сучасних умовах.

Наукові пошуки вчених-педагогів ведуться у кількох площинах:

- дослідження ціннісно-орієнтаційної мотивації підготовки вчителя;
- дослідження особливостей особистості навчання;
- пошуки і виявлення інструментарію впливу на рівень підготовки вчителя;
- дослідження умов розвитку умінь та формування стану готовності вчителя до педагогічної діяльності;
- виявлення інноваційних методик як чинників активізації успішної практичної діяльності студентів;
- пошуки оптимальних систем професійної підготовки вчителя тощо.

Питання педагогічних здібностей майбутнього вчителя фізичної культури досліджені науковцями І. Бутенком, М. Згрязкіною, Н. Кухаревим, А. Поляковою, М. Рибоковою, Г. Степановою, О. Тимошенком та іншими. У наукових доробках зазначених дослідників наголошується, що процес підготовки педагогів у закладах вищої освіти недостатньо співвідноситься із потребами сучасного соціуму та власне стану розвитку української освіти. Здійснивши аналітичну роботу, ми виокремили той факт, що виникають невідповідності між досягненнями і можливостями вищої школи та запитами сучасного соціуму. Наголосимо, що особистісно-орієнтоване навчання є головним завданням підготовки особистості до професійної діяльності.

Варто відзначити, що провідною, інтегральною характеристикою вчителя фізичної культури, з-поміж педагогів інших напрямків, про що

---

¹² Сердюкова Р.Б. Педагогічна майстерність викладачів – важлива умова формування особистості майбутнього вчителя, вихователя. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школі*. 2010. № 10. С. 367–370.

свідчать дослідження Л. Демінської¹³, Г. Куртової^{14, 15, 16}, С. Мединського¹⁷, є його спроможність компетентно, педагогічно здійснювати мислинневу діяльність. Такі характеристики забезпечують формування педагогічної спостережливості, здатності грамотно організовувати планування та аналітичну роботу власного навчання.

Саме тому провідна роль у процесі здобуття вищої освіти в українських ЗВО відводиться діяльності власне вчителя фізичної культури, котрий вміє виділяти протиріччя фізичного розвитку вихованців та професійно долати кризові та проблемні моменти у рамках здійснення своєї діяльності.

Результати наукових пошуків О. Зюзюкова¹⁸, О. Свєртнева¹⁹ та аналіз практики діяльності закладів вищої освіти свідчать, що частина майбутніх фахівців фізичної культури не мають належного авторитету серед професорсько-викладацького складу, не компетентні в своїй роботі.

У вітчизняній та зарубіжній педагогічній літературі здавна точиться дискусія стосовно оптимального співвідношення компонентів змісту підготовки вчителя. Зміст розуміють як систему наукових знань, практичних умінь та навичок, світоглядних та морально-етичних ідей, якою повинні оволодіти студенти під час навчання у педагогічному

---

¹³ Демінська Л.О. Технологічна модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах аксіології. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 7. С. 321–330.

¹⁴ Куртова Г.Ю. Аналіз сучасної системи професійної підготовки учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. Випуск 83. С. 25–31.

¹⁵ Куртова Г.Ю., Маслов В.М., Давидова Н.А. Використання сучасних технологій у навчальному процесі студентів факультету фізичного виховання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2010. № 76. С. 56–62.

¹⁶ Куртова Г.Ю., Яковенко Б.В., Ляпін В.П., Сероштан В.М. Дослідження рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до здійснення біомеханічної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. С. 105–108.

¹⁷ Мединський С.В. Модель сучасного фахівця фізичної культури й спорту як основа його професійної підготовки у вищих навчальних закладах. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 6. С. 340–347.

¹⁸ Зюзюков О.В. Психолого-педагогічний процес становлення викладача фізичного виховання та спорту. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2010. № 15. С. 32–35.

¹⁹ Свєртнев О. Наукові засади моделі професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до спортивно-ігрової діяльності в загально-освітньому навчальному закладі. *Слобожанський науково-практичний вісник*. 2010. № 3. С. 22–25.

ЗВО²⁰. Відповідно головною метою педагогічної підготовки є формування та розвиток професійної індивідуальності вчителя. Тому ключовою у процесі навчання виступає мотивація власної пізнавальної діяльності, яка визначає зміст засвоюваного матеріалу²¹.

Дослідник проблем підготовки педагогів Н. Васильєв у своїх працях наголошував на важливості володіння майбутніми вчителями практичними навичками, адже існує певне розходження між здобутими теоретичними знаннями та вмінням їх застосовувати в реальному житті на практиці²².

Л. Григоренко виділяє наступні недоліки у фаховій підготовці випускників педагогічних ЗВО:

- відсутність уміння використовувати професійні знання в певній ситуації педагогічного характеру;
- недостатність практичних навичок²³.

Мова йде про педагогічну практику майбутнього вчителя фізичної культури.

Л. Демінська, досліджуючи проблему підготовки вчителя вважає, що нині випускники педагогічних закладів вищої освіти недостатньо володіють знаннями, вміннями та навичками, що впливає на такі аспекти майбутньої професійної діяльності:

- виявлення ступеня сформованості особистості і колективу;
- вирішення конкретних завдань власного подальшого професійного розвитку;
- оцінювання отриманого результату;
- уміле застосування знань та навичок на практиці²⁴.

За результатами дослідження Б. Шияна робимо підсумок, що потреби сучасного соціуму належним чином не враховані у системі підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, а саме потребують модернізації формозмісти та методико-теоретичні пласти освітнього

---

²⁰ Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 528 с.

²¹ Чорна Т.В. Удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання з урахуванням індивідуальних особливостей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школі*. 2011. № 15. С. 390–395.

²² Васильєв Н. Організаційно-методичні основи нового підходу до підготовки викладача фізичної культури. *Вища школа*. 2012. № 5. С. 25–30.

²³ Григоренко Л. Самостійна робота як фактор підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Рідна школа*. 2010. № 8. С. 22–24.

²⁴ Демінська Л.О. Технологічна модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах аксіології. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 7. С. 321–330.

процесу для повноцінного становлення майбутнього педагога як особистості із творчим підходом для активації забезпечення якісного функціонування української системи фізичного виховання. Наголосимо, що орієнтація виключно на відтворення вивченого матеріалу не є достатньою, та навіть не складає необхідного мінімуму педагогічної компетенції, що очевидно відображається на професійній майстерності майбутнього вчителя фізичної культури. Українці важливо цілісно вивчати майбутню професійну діяльність, а не зосереджуватися на окремих її компонентах^{25,26}.

М. Анісімов розглядає поняття «профорієнтаційна робота» в структурі підготовки майбутнього вчителя. Як перша фаза розвитку професійної компетентності вчителя дане поняття передбачає такі *етапи*:

1. Самовизначення особистості, яке пов'язане із самопізнанням, формуванням свідомого та адекватного ставлення до себе та своїх можливостей і здібностей. Самовизначення передбачає співставлення власних індивідуально-психологічних особливостей із вимогами діяльності.

2. Професійне самовизначення відбувається на основі самопізнання. На цьому етапі немає і не може бути повної орієнтації в конкретній діяльності, але формується професійний інтерес, особистісна позиція щодо обраної професії.

3. Формування мотивації до конкретного виду діяльності. Цей етап забезпечує формування професійних цінностей, ідеалів та переконань.

4. Формування професійної спрямованості. На цьому етапі відбувається первинне усвідомлення необхідності набуття професійних знань та умінь²⁷.

Провідними компонентами у підготовці фахівців із фізичної культури є наступні змістові орієнтири:

- здійснення ґрунтовного аналізу рівня розвитку модерного соціуму, сформованість об'єктивного оцінювання соціальної політики із вмінням знаходити альтернативні рішення певних питань;
- конкретне розуміння систематизації актуальних модерних методів, різноманітності форм та моделей практичної діяльності;

---

²⁵ Шиян Б.М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні*. 2001. Вип. 2. С. 371–374.

²⁶ Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 216 с.

²⁷ Анісімов М., Остапчук Н. Проблеми впровадження методів профорієнтаційної роботи в середній школі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2009. Вип. 82 (1). С. 120–123.

- акцент на педагогічному характері підготовки фахівців із фізичної культури;
- розроблення концептуальних методик (технологій, теорій, моделей), націлених на результативність професійної діяльності вчителя фізичної культури;
- розроблення та активізація програм, спрямованих на підвищення педагогічної компетентності спеціаліста із фаху у галузі його діяльності.

Виконання та реалізація зазначених компонентів повинно реалізовуватись за допомогою нетрадиційних, актуальних форм та методів навчання, дотримання певних педагогічних умов тощо. Також продуктивним буде вдосконалення практичної підготовки студентів. Навчальна практика майбутніх вчителів фізичної культури є фактором оптимізації професійного становлення спеціалістів даного напрямку, невід'ємною умовою, яка забезпечує процес формування професійної готовності педагога до майбутньої професійної діяльності.

Важливим етапом у розвиненні загальнопедагогічних здібностей фахової підготовки модератора освіти є проходження власне педагогічної практики. Саме вона слугує сполучним елементом між здобутим теоретичним арсеналом і практичною реалізацією педагога-початківця. Тому серед проблем підготовки вчителя фізичної культури у закладі вищої освіти виокремлюють питання їх фахової підготовки.

Варто відзначити, що практична підготовка майбутнього вчителя та його подальша професійна діяльність є невід'ємною частиною оволодіння ґрунтовними практичними вміннями і навичкам. Найголовнішим для вчителя є якісне практичне застосування здобутих знань, що виявляється в компетентному навчанні, вихованні та забезпеченні розвитку своїх вихованців. Ці вміння майбутній учитель фізкультури має можливість розвивати та вдосконалювати під час проходження практики, здобуваючи освітній рівень «Магістр» у ЗВО, де під наставництвом досвідченого модератора освіти та методиста здійснює ретельну аналітичну роботу власної професійної діяльності, роблячи майбутню реалізацію себе як фахівця більш якісною та компетентною. Таким чином, практикант, перебуваючи у професійно-виробничому середовищі, виокремлює для себе конкретні методи та прийоми роботи, засоби та форми, що є найбільш доцільними та ефективними у використанні під час професійної діяльності.

Вивчаючи особливості педагогічних здібностей фахової підготовки майбутніх учителів фізкультури у ЗВО, дослідники акцентують саме на таких знаннях, що є провідними, допоміжними у засвоєнні та формуванні практичних навичок та умінь.

Насамперед мається на увазі педагогічна практика студента зі спеціальності «Фізичне виховання». Ідеться про так звану «навчально-практичну діяльність», що визначається нами як процес вирішення педагогічних ситуацій, спрямованих на виконання обов'язкових досліджених під час вивчення теорії завдань, що потребують практичного застосування в реальній професійній діяльності.

Науковці відзначають, що навчальна виробнича практика є невід'ємною частиною освітнього процесу у ЗВО, адже саме під час її проходження відбувається об'єднання творчих граней та теоретичного базису знань майбутнього педагога у професійній діяльності.

На думку Ю. Сухарнікова, адаптація учителів-початківців фізкультури проходить зі складнощами через недостатньо досконалу методичну підготовку у ході здобуття вищої освіти, а саме більш детальною та концептуальною, як вважає дослідник, має бути оптимізована підготовка спеціалістів із відповідних спортивних дисциплін, що вирізняються застосуванням індивідуальних особливих методів та розробок²⁸.

О. Тимошенко акцентує, що у структурі навчального процесу фахово-педагогічна підготовка націлена на формування педагогічної майстерності майбутніх учителів. Він наголошує на необхідності акцентування уваги на практичних заняттях саме на складових педагогічної майстерності з аналізом власної професійної діяльності²⁹.

Як вважає З. Корж, комплексна організація діяльності здобувачів освіти має на меті об'єднання навчально-пізнавальної, навчально-практичної та самостійної практичної діяльності³⁰. Однак у науковому колі зауважують, що системою підготовки вчителя фізичної культури досі не вибудовано гармонійного співвідношення навчального змісту здобувачів освіти та власне обставин, за яких здійснюється процес навчання та виховання. Автор наголошує на важливості адекватного розподілу годин на вивчення конкретних предметів фахово-методичного напрямку та на стовідсотковому узгодженні із навчальною програмою у ЗВО, що забезпечуватиме якість та результативність у процесі підготовки професіоналів.

---

²⁸ Сухарніков Ю. Інтелектуальний резерв якості професійної підготовки. *Вища школа*. 2012. № 2–3. С. 34–40.

²⁹ Тимошенко О.В. Визначення ефективності застосування моделі оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія* / за ред. проф. С. С. Єрмакова. Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2008. № 10. С. 111–116.

³⁰ Корж З.О. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі виробничої практики. *Педагогічні науки*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. С. 181–187.

Зміст педагогічної практики майбутнього вчителя фізичної культури передбачає формування і відпрацювання таких фахових компонентів:

- презентація конкретних стройових команд і розпоряджень;
- роз'яснення вправ;
- розтлумачення гри;
- створення, переформування, розташування групи;
- створення, добирання комплексу вправ для різних етапів уроку: загальнорозвиваючі вправи для розминки; спеціальні фізичні навантаження основної частини уроку, ігрової діяльності;
- демонстрація та пояснення різноманітних вправ для групового та самостійного виконання;
- витлумачення спеціальної термінології;
- створення та розроблення методів, форм і засобів у вихованні фізичної культури учнів;
- проведення загальнорозвиваючих і спеціальних фізкультурних вправ;
- виявлення різнохарактерних помилок, аналіз та вміння їх розв'язати;
- страхування та поміч;
- здійснення аналітичної роботи уроку з методичної точки зору;
- ведення документації;
- аналіз діяльності здобувачів освіти;
- здійснення методичної та науково-дослідницької діяльності;
- використання сучасних засобів навчання;
- моделювання педагогічних проблемних ситуацій^{31,32,33,34,35}.

---

³¹ Дубогай С., Завацький В., Короп Ю. Методика фізичного виховання студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи : навч. посіб. Луцьк : Надтир'я, 2005. 220 с.

³² Карпюк Р. Активізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Фізичне та валеологічне виховання студентської молоді*. Луганськ : Наука, 2010. С. 37–38.

³³ Карпюк Р. Загальний стан підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків : Основа, 2003. № 13. С. 33–41.

³⁴ Корж З.О. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі виробничої практики. *Педагогічні науки*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. С. 181–187.

³⁵ Тимошенко О.В. Визначення ефективності застосування моделі оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія / за ред. проф. С. С. Єрмакова*. Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2008. № 10. С. 111–116.

В. Наумчук вважає, що майбутній учитель під час проходження виробничої педагогічної практики має змогу переосмислити життєві орієнтири, а саме зрозуміти, чи дійсно педагог – це його призвання, чи бачить він себе компетентним фахівцем у даній галузі, чи є потреба розвивати конкретні здібності тощо. Саме у цей період і відбувається фахове самовиховання та мінімальне професійне вдосконалення³⁶.

Цю думку поділяє і В. Сластьонін, який переконаний, що саме практика є рушієм, що запускає механізми фахового розвитку спеціаліста, створюючи теоретично-практичну єдність знань та вмінь фахівця-початківця³⁷.

Досліджуючи теоретичний аспект основних педагогічних здібностей майбутнього вчителя фізичної культури, необхідно враховувати, що складовою професійної підготовки вчителя є власне методична підготовка, яка тісно пов'язана з усіма компонентами самого процесу такої підготовки (теоретична підготовка, педагогічна практика та науково-дослідницька діяльність)³⁸.

2. Методологічне, дидактичне та навчально-методичне забезпечення процесу підготовки сучасного вчителя фізичної культури

Аналіз літератури показав, що питання фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ЗВО досліджено недостатньо в теоретично-методологічному світі.

Як зазначає О. Тимошенко³⁹, ідеї, спрямовані на покращення методичної підготовки майбутніх вчителів із фізичної культури у фаховому навчанні, сьогодні знаходяться не на першому плані серед наукової спільноти. Активне деформування сучасної системи освіти зумовлює високу пріоритетність даного питання, а саме акцент робиться на профільному навчанні старшої школи. Таке навчання уможлиблює

---

³⁶ Наумчук В.І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 232 с.

³⁷ Дзвоник Г. П., Савченко Т. М. Психологічна готовність особистості до педагогічної діяльності. URL: http://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Psihologia/31804.doc.htm.

³⁸ Бака М.М. Підготовка і використання фізкультурно-спортивних кадрів на Україні на етапі переходу до ринкових відносин. *Фізична культура, спорт та здоров'я*. Харків : ХДІФК, 1997. С. 325–328.

³⁹ Тимошенко О.В. Визначення ефективності застосування моделі оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія* / за ред. проф. С. С. Єрмакова. Харків : ХДАДМ (ХХІІ), 2008. № 10. С. 111–116.

використання в школі різних видів спорту, що сприяє більшій зацікавленості та вмотивованості учнів до виконання фізичної діяльності. Також це безумовно допомагає школярам обирати майбутній фах, що може бути пов'язаний саме із галуззю фізичної культури. Через це питання фахової підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури є надзвичайно актуальним у науковій спільноті. Л. Сущенко виділяє наступні стрижневі принципи, на яких ґрунтується дидактична підготовка здобувача вищої освіти та які забезпечують моделювання самого процесу фахової підготовки майбутніх спеціалістів:

- принцип елективності навчання – полягає у наданні свободи вибору здобувачам освіти місця навчання, методів і форм, цілей тощо;
- принцип урахування полігранності способів фахової підготовки;
- принцип суб'єктності навчання – полягає в орієнтації під час навчання на вже отриманий досвід здобувача освіти, урахування його неповторності та індивідуальності;
- принцип наступності у системі щабелевої підготовки майбутнього модератора освіти;
- принцип особистісно-професійного розвитку – полягає в націленості навчання насамперед на розвиток індивідуальності, а не лише на фахову підготовку;
- принцип єдності теорії та практики у процесі підготовки;
- принцип урахування вмотивованості до вчительської роботи;
- принцип дидактичного діагностування;
- принцип міжпредметних зв'язків;
- принцип полівекторності навчання, яким передбачається різноманітність способів в оволодінні професією учителя;
- принцип технологічної фахової підготовки;
- принцип фахово-педагогічної націленості навчання⁴⁰.

Опрацювавши низку наукових літературних джерел, ми дійшли висновку, що фахова підготовка, з однієї сторони, є галуззю наукового знання, а з іншої – виступає як особлива галузь діяльності людини, форма якої визначається змістом, комплексом методів та засобів навчання, що разом ґрунтуються на окреслених цілях фахової підготовки.

О. Тимошенко наголошує на ієрархічності структури процесу навчання методики з дисципліни «Фізична культура», що включає такі ступені:

– процес навчання (зміст навчання, процес викладання, процес учіння);

---

⁴⁰ Сущенко Л.П. До питання про теоретичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 3. С. 61–70.

- навчальна ситуація (дидактична задача, метод викладання, рівень пізнавальної діяльності);
- навчальна проблема (пізнавальна задача, пізнавальна дія, дидактичний прийом).

Зауважимо, що ідеально, коли кожна наступна навчальна проблема має бути складнішою за попередню, так само й навчальна ситуація щоразу має ускладнюватися, що у свою чергу спонукає студентів шукати нові альтернативні рішення, чим і зумовлюється процес їх розвитку. Якість та результативність навчального процесу зумовлені вибором максимально доречної навчальної проблеми та її рівня складності в певний проміжок навчальної діяльності. Суб'єкт-суб'єктна технологія навчання базується на стосунках викладача-студента та студента-студента, за яких у центрі уваги залишаються індивідуальні якості студента та його цілі, що слугують важливими складовими у процесі становлення майбутнього спеціаліста. Такі умови забезпечують максимально комфортні обставини для досягнення найкращого результату. При створенні проектів технології навчання важливо дотримуватися загальнонавчальних принципів дидактики та фахової підготовки майбутнього вчителя фізкультури⁴¹.

На основі наукових досліджень В. Одарія⁴² та Г. Подосиннікової⁴³, нами визначено, що *науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає:*

- державні стандарти освіти;
- навчальні плани;
- навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін;
- програми навчальної, виробничої та інших видів практик;
- підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- індивідуальні навчально-дослідні завдання;
- контрольні роботи;
- текстові та електронні варіації тестових завдань для поточного і підсумкового контролю;

---

⁴¹ Сущенко Л.П. До питання про теоретичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 3. С. 61–70.

⁴² Одарій В. Підготовка майбутніх педагогів до правового забезпечення професійної діяльності : автореф. дис ... канд. пед. наук. : 13.00.04. Одеса, 2005. 23 с.

⁴³ Подосиннікова Г., Безвін Ю. Використання методу проектів для формування професійно-педагогічної компетенції у студентів вищих мовних навчальних закладів. *Новітні інформаційні технології*. 2006. № 1. С. 30–38.

– методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань, курсових і дипломних робіт.

Наступним елементом навчально-методичного забезпечення є робоча навчальна програма. Робоча навчальна програма – це документ, де у відповідності з вимогами до індивідуальності майбутнього спеціаліста визначено зміст навчання та найбільш доречні способи організації його опанування студентами⁴⁴. Таким чином, програма має містити у своєму навчальному змістові не лише опанування спеціальних знань, а й обов'язково педагогічний досвід. Із цього випливає, що програма є багатогранною комплексною моделлю досвіду людства, що у своїй структурі співвідносить різнохарактерні так звані підвиди такого досвіду.

Педагогічною наукою доведено важливість впливу різних факторів та обставин, певних умов на якість навчального процесу. Так формується педагогічна система із низкою притаманних їй явищ, активізація яких реалізує сам педагогічний процес. Здобутки та невдачі у діяльності як конкретних модераторів освіти, так і закладів освіти, якраз і регулюються цими факторами, що складають педагогічну систему.

Навчальна програма та шляхи її оптимізації повноцінно залежать від актуальності змодельованої педагогічної системи як одного з механізмів реалізації загального педагогічного досвіду соціуму. При створенні такої системи варто звертати увагу на змістовність її наповнення, якісне висвітлення конкретних питань, відсутність стереотипного оформлення та шаблонності. Дотримання цих порад дозволить організовувати реалізацію даної моделі більш правильно та професійно, що забезпечить наблизений до ідеалу результат проведеної навчальної роботи.

Наступним елементом навчально-методичного забезпечення підготовки майбутнього вчителя фізичної культури є лекції. У свою чергу лекції за рольовою відповідністю в системі процесу навчання поділяють на такі види:

- ознайомлювальна – перше (початкове) представлення студентам основних наукових і теоретичних положень визначеної наукової галузі;
- мотиваційна – пробудження зацікавленості у студентів, створення стимулу здійснювати навчальну діяльність і надалі;
- підготовча – підготовки студентів до більш різноманітної розумової діяльності із застосуванням нових навчальних форм та методів;

---

⁴⁴ Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 216 с.

- інтегруюча – подання науки у системі та розвиткові як логічну єдність; перехід до більш глибокої теоретично-аналітичної діяльності із виходом за межі елементарного розуміння;

- установча – орієнтація студентів до якісних інформаційних джерел, поради та практичні рекомендації щодо виконання самостійних видів навчальної діяльності, акцентування на основних складно інформативно організованих пластах навчального матеріалу⁴⁵.

Зауважимо, що саме лекція у рамках комунікативної взаємодії викладача та здобувача освіти передбачає діловий характер. Інакше це явище можна трактувати як активізація дидактичної комунікації.

Дидактичне спілкування відображає міжособистісні складові комунікації під час здійснення певної навчальної діяльності. Обумовлюється такий вид спілкування означеними цілями та змістом лекції, а також методичними складовими та формами, що притаманні конкретному лекційному заняттю (суто дидактичному, логіко-психологічному, методичному). Так формуються ділові відносини із власне діловим спілкуванням, що щоразу набувають більш прогресивного характеру взаємодії модератора освіти та здобувача освіти⁴⁶.

Виділяють наступні дидактичні елементи лекцій:

- 1) методика висвітлення матеріалу лекції;
- 2) низка попередньо засвоєних знань здобувачів освіти;
- 3) зміст і структурна організація лекційного матеріалу;
- 4) контроль і оцінювання знань;
- 5) навчальна література⁴⁷.

Так, не можна заперечувати той факт, що кожна лекція унікальна за своєю структурною організацією та індивідуальна за характером, проте завжди при підготовці варто враховувати основні принципи та не забувати про дотримання норм. Ці вимоги не є універсальним рішенням усіх проблемних питань та моментів, проте завжди стануть у нагоді для опанування певних технологій викладання з метою набуття педагогічного досвіду та вдосконалення педагогічної майстерності.

Важливо розуміти, що якість проведення лекції залежить не тільки від майстерності та компетентності викладача, а й вимагає певної підготовки студентів до неї та налаштованості їх до навчальної діяльності. Саме тому одним із головних завдань педагога є прищеплення здобувачам освіти розуміння необхідності дотримання організаційних правил навчальної діяльності.

---

⁴⁵ Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 528 с.

⁴⁶ Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Київ : Либідь, 1998. 558 с.

⁴⁷ Там само.

Методична підготовка майбутнього вчителя тісно пов'язана з вивченням предмета спеціалізації та психолого-педагогічними дисциплінами.

Аналіз проблеми методичної підготовки вчителя у педагогічній теорії дає змогу зробити такі висновки:

- методична підготовка є органічною складовою педагогічної освіти, яка включає такі компоненти: загальнонауковий, спеціально-предметний, психолого-педагогічний, педагогічну практику;

- на теоретичному рівні в організації професійної підготовки вчителів виділяють чотири парадигми: академічно-традиціоналістську, технологічну, індивідуальну та дослідницько-орієнтовану;

- аналіз динаміки розвитку окремих освітніх систем свідчить про зміни пріоритетів у формуванні змісту підготовки вчителів під впливом домінуючих у суспільстві течій та тенденцій;

- методична підготовка передбачає вивчення теорії та опанування практичними вміннями і навичками, необхідними для успішної реалізації вчителем навчальних завдань; запорукою ефективної підготовки є досягнення оптимального співвідношення теоретичного та практичного компонентів;

- значна увага у методичній підготовці вчителів на Заході приділяється розвитку комунікативних умінь студентів, що пояснюється поширенням ідей позитивної комунікативної взаємодії;

- методична підготовка перебуває у нерозривній єдності з психолого-педагогічною та предметною підготовкою і значною мірою визначається змістом дисципліни спеціалізації^{48,49}.

Велика увага у ЗВО III–IV рівнів акредитації приділяється самостійній роботі. Незаперечність переваг самостійної роботи пролягає в активному формуванні у студентів навичок творчого оволодіння знаннями й уміннями в найбільш повному виявленні особистих якостей, чого не дає інша форма навчання. Для забезпечення *самостійної роботи студентів* викладачами розробляються методичні рекомендації, які, як наголошує Н. Герман, включають:

- вступ (мета і завдання дисципліни; вид самостійної роботи: домашнє завдання для самостійного засвоєння теоретичного матеріалу, контрольна робота, реферат; тема, обсяг роботи, вимоги до оформлення; порядок зарахування або захисту роботи);

---

⁴⁸ Носко М.О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять фізичною культурою та спортом: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.09. Чернігів, 2003. 419 с.

⁴⁹ Сущенко А.В., Табінська С.О. Постановка проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школі*. 2012. Випуск 23. С. 467–472.

- таблиця закріплення варіантів за студентами;
- методичні розробки для виконання практичних завдань;
- графік самостійної роботи студентів;
- список рекомендованої літератури⁵⁰.

Методичні матеріали з контролю знань студентів передбачають різні форми поточного та підсумкового контролю знань студентів:

- вхідний контроль;
- контроль залишкових знань;
- підсумковий контроль⁵¹.

Вхідний контроль проводиться на першому курсі, а також на перших заняттях нової дисципліни з метою оцінки вхідних знань.

Контроль залишкових знань проводиться з метою оцінки цих знань із дисциплін, що вивчались у попередньому семестрі після складання заліку чи іспиту. Контроль залишкових знань проводиться у формі тестування або у формі видачі індивідуальних контрольних завдань.

Поточний контроль може проводитися у формі атестації, колоквиуму, індивідуальних контрольних завдань; експрес-опитування та тестування з окремих розділів і тем дисципліни.

Розглянемо дидактичне забезпечення процесу підготовки вчителя фізичної культури до професійної діяльності. Дидактика (від грецького «didaktikos» – повчаючий і «didasko» вивчаючий) є частиною педагогіки, що розробляє проблеми навчання й освіти. Стрижневими дидактичними категоріями є:

- викладання;
- навчання;
- освіта;
- знання;
- уміння;
- навички;
- ціль, змістова організація, формометоди, види, засоби та власне продукти навчання.

Об'єктом теорії навчання, або дидактики, є навчально-виховний процес, його цілі, зміст, методи, форми організації, технології, результати.

Принципи застосування дидактичного забезпечення у процесі професійної підготовки вчителя є такими:

- принцип гуманістичної націленості – розуміється організація такої навчально-виховної діяльності, за якої відбудеться становлення

⁵⁰ Герман Н., Тягунова Н. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання. *Вища школа*. 2011. № 4–5. С. 53–61.

⁵¹ Васюк О., Майданюк Н. Організація контролю навчання студентів. *Вісник книжкової палати*. 2009. № 5. С. 27–29.

повноцінно розвиненої соціоактивної індивідуальності зі здоровою гуманною громадянською позицією;

- принцип зв'язку з життям та завданнями, диктованими соціумом, родиною, колективом, індивідуально та в їхній спів'єдності;

- принцип діагностичної націленості – передбачає постановку навчально-виховної мети, у ході досягнення якої реалізується об'єктивна однозначність у контролюванні її здійснення;

- принцип співробітництва і співдружності всіх учасників освітнього процесу та власне суспільства задля досягнення означених навчально-виховних задач;

- принцип науковості в організації навчально-виховного процесу – цьому принципу притаманні відбір та моделювання методично важливих елементів освітнього процесу – цілей, змістової наповненості, розробки технологічного забезпечення, обрання форм та методів в організації;

- принцип наочності, єдність абстрактного і конкретного;

- принцип доступності, послідовності та системності у навчанні;

- принцип особистісно-колективного підходу до навчально-виховного процесу з урахуванням раніше отриманого досвіду в різних життєвих обставинах та комунікативних ситуаціях;

- принцип максимальної самостійності здобувачів вищої освіти, окремих їх угруповань та міні-колективів для розв'язання поставлених завдань навчально-виховного спрямування;

- принцип самоуправління під час здійснення навчальної та ділової видів діяльності.

Як зазначає Н. Васильєв, зміст навчання формується з огляду на цілі фахової підготовки. Визначення змісту та цілей навчання відбувається за рахунок взаємодіювання всієї системи фахової підготовки учителя та певних її елементів, диктуючи таким чином обрання навчальних форм та технологій. Тож майбутній модератор освіти має бути готовим до вирішення різноманітних функцій. Саме тому Н. Васильєв наголошує на активізації дидактичних засад, важливих у підготовці професійного спеціаліста⁵².

О. Демченко вважає, що фахова підготовка насамперед має приносити результат та користь особистості та соціуму. Тому дидактичне забезпечення фахової підготовки майбутнього модератора освіти має бути націленим на організацію належних умов розвитку індивідуальності та власне її реалізації⁵³.

---

⁵² Васильєв Н. Організаційно-методичні основи нового підходу до підготовки викладача фізичної культури. *Вища школа*. 2012. № 5. С. 25–30.

⁵³ Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів. *Рідна школа*. 2010. № 5. С. 68–70.

Використання принципу суб'єктності активує реалізацію педагогічної ідеї, в основі якої особистість майбутнього фахівця вже не розглядається суто об'єктивно. Таким чином, фахова підготовка стає більш змістовною для здобувача освіти, адже враховується його особисті бачення та відчуття, здобуті в досвіді попередньої життєдіяльності.

Ми поділяємо висвітлену вище думку, проте хочемо зауважити, що у фаховій підготовці майбутнього учителя принципово важливо враховувати й вимоги до сучасного педагогічного ідеалу, про що детальніше в наступному параграфі даної кваліфікаційної роботи.

О. Демченко наголошує, що фундаментом моделювання актуальної фахової підготовки майбутніх вчителів із фізичної культури є саме дидактичне забезпечення, реалізація якого складає педагогічну технологію⁵⁴.

За визначенням О. Дубасенюка, технологія навчання є таким категорійним елементом системи, що передбачає орієнтацію на дидактичну реалізацію наукового знання та підходів при аналізі та забезпеченні процесу навчання, враховуючи емпірично-інноваційний досвід викладачів із метою досягнення найкращих результатів у розвитку індивідуальності здобувача освіти. Вагомими важелями такої системи є навчальні цілі, прийоми взаємодії, способи викладання та вмотивованість, комунікація в площині студент-викладач та власне сам продукт діяльності, насамперед – рівень фахової підготовки. Організація та забезпечення навчальної діяльності здобувача освіти та контроль даної діяльності є фундаментальними основами, на яких побудований навчальний процес⁵⁵.

Таким чином, матеріал, представлений нами у даному параграфі, дає змогу зробити висновок про те, що методологічне, дидактичне та навчально-методичне забезпечення підготовки майбутнього вчителя передбачає:

- створення умов для професійного розвитку студентів;
- розробку науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх педагогів, програмно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу;
- застосування сучасних психолого-педагогічних технологій у навчально-виховному процесі;
- запровадження нових форм організації та управління освітнім процесом;

---

⁵⁴ Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів. *Рідна школа*. 2010. № 5. С. 68–70.

⁵⁵ Дубасенюк О.А. Підготовка вчителя фізичної культури. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*. Житомир : ЖДУ, 2004. 261 с.

- створення низки інформації про наукові здобутки, модернізовані технології, діагностичні дослідження;
- здійснення науково-дослідної експериментальної роботи;
- співпрацю з науковими установами, іншими закладами вищої освіти, державними та громадськими організаціями;
- презентацію змісту діяльності та здобутків суб'єктів навчально-виховного процесу на освітніх виставках і в наукових періодичних виданнях;
- реалізацію програмно-методичного забезпечення освітнього процесу: підготовку різнорівневих, диференційованих програм, навчально-методичних посібників, електронних навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій, спрямованих на запровадження особистісно зорієнтованих технологій навчання й виховання.

3. Визначення моделі підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до педагогічної діяльності

На думку Г. Куртової, сьогодні у ЗВО при підготовці майбутніх учителів із фізичної культури недостатньо приділяється увага варіативності даної професії та її особливостям, натомість надмірний акцент робиться саме на засвоєнні теоретичного базису, тобто вивчення суто матеріалу навчальних дисциплін, визначених планом. Це породжує недостатню обізнаність майбутніх фахівців у методичному аспекті⁵⁶. Тому, ми вважаємо, варто реформувати традиційно усталену систему фахової підготовки й спрямувати основні її вектори на формування під час професійного навчання такого педагога, який вирізнявся б активною позицією та оригінальністю у творенні та забезпеченні належного функціонування української галузі фізичного виховання.

Для цього, з огляду на результати досліджень багатьох науковців^{57,58,59} необхідно переорієнтувати системну організацію підготовки вчителів, упровадивши в даний процес нові моделі й технології, націлені на фізичний і психологічний розвиток здобувача освіти.

---

⁵⁶ Куртова Г.Ю. Аналіз сучасної системи професійної підготовки учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. Випуск 83. С. 25–31.

⁵⁷ Бугрій О. Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності. *Вища школа*. 2010. № 4–5. С. 62–69.

⁵⁸ Кукса В.О. Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 18 с.

⁵⁹ Носко М.О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять фізичною культурою та спортом: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.09. Чернігів, 2003. – 419 с.

Українською концепцією розвитку педагогічної освіти з орієнтацією на освітній простір Європи регламентовано націленість на забезпечення підготовки педагогічних кадрів, спроможних реалізовувати власну фахову діяльність, керуючись гуманістично-демократичними принципами, та здійснювати освітню місію як надважливу функцію країни із гарантуванням задоволення освітньо-культурних, духовних власних потреб та потреб держави, будучи при цьому затребуваним кадром на сучасному ринку праці⁶⁰.

У сучасних умовах розширюється й оновлюється освітня діапазон, створюються принципово нові можливості для обрання технологій професійної підготовки майбутніх спеціалістів із фізичного виховання та спорту, які б стимулювали молодих людей до підвищення кваліфікації й професійного самовдосконалення протягом усього життя, виступали професійним супроводом їх кар'єри, сприяли особистісній і професійній реалізації їх творчого потенціалу, формуванню їх конкурентоспроможності на ринках праці.

З огляду на це, на основі теоретичного аналізу літератури (В. Кукса⁶¹, Г. Куртова⁶², Л. Сущенко⁶³, Б. Шиян⁶⁴) нами було розроблено модель фахової підготовки майбутніх спеціалістів із фізичного виховання (рис. 1), яку варто розуміти як процес технічно доречних концептуальних засад реалізації процесу навчання та виховання, за дотримання та опанування яких індивідуальність здобуває високий рівень професіоналізму, а саме активізується як висококваліфікований кадр на ринку праці і здатна до організації фізичного виховання різних соціальних груп та органічної адаптації в будь-яких спортивних галузях.

Майбутній спеціаліст із фізичного виховання та спорту, як зазначають Л. Сущенко, О. Тимошенко та Б. Шиян, – людина, яка свідомо здобуває у ЗВО означену спеціальність: 1) нерозривно пов'язану із забезпеченням процесу навчання та виховання із метою забезпечення належного рівня

---

⁶⁰ Концепція педагогічної освіти. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України*. 2010. № 8. С. 8–23.

⁶¹ Кукса В.О. Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 18 с.

⁶² Куртова Г.Ю. Аналіз сучасної системи професійної підготовки учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. Випуск 83. С. 25–31.

⁶³ Сущенко Л.П. Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. *Проблеми педагогічних технологій*. 2000. Вип. 4. С. 130–138.

⁶⁴ Шиян Б.М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні*. 2001. Вип. 2. С. 371–374.

фізкультурної освіти суспільства; 2) націлена на досягнення найкращих результатів у спорті на різних рівнях даної ієрархічної організації в самостійній чи колективній діяльності.

На думку Б. Шияна⁶⁵, високий рівень підготовки майбутніх учителів фізкультури досягається, перш за все, за умови відсторонення від консервативно-шаблонної моделі системи фізичного виховання до більш сучасної її інтерпретації, при активації якої педагогічна діяльність набуває логічно обумовленого конструктиву, комунікаційної та дослідницької просвіти.

Як бачимо із представленої моделі (рис. 1), однією із форм організації процесу навчання та виховання у ЗВО протягом підготовки вчителя фізичної культури набуває диференціація (за Г. Куртовою⁶⁶).

Наразі прийнята модель діяльності вчителя зводиться до виконання функціональних обов'язків та не відповідає реалізації концепції гуманістичної спрямованості в освіті. Актуальною та вкрай необхідною є активізація дослідницької моделі педагогічної діяльності, метою якої є системне вдосконалення програми діяльності модератора освіти щодо особливих потреб як окремої дитини, так і групи дітей:

- осучаснення змісту фахово-педагогічної підготовки учителя фізичного виховання за допомогою застосування технології планування процесу навчання та виховання у галузі фізкультурної просвіти. Для цього вчителю необхідно безперервно вдосконалювати та поповнювати власний педагогічний арсенал, досконало володіючи його «наповненням»;

- перевага завдань творчого спрямування під час професійного навчання, для виконання яких характерне практичне відтворення дій учителя за нестандартних умов, що сприятиме формуванню фахових знань та навичок майбутнього спеціаліста одразу на таких рівнях: методико-теоретичному та технологічному.

Індивідуально орієнтована фахова підготовка майбутніх спеціалістів із фізичного виховання та спорту співвідносить у свої структурній організації такі обов'язкові складові:

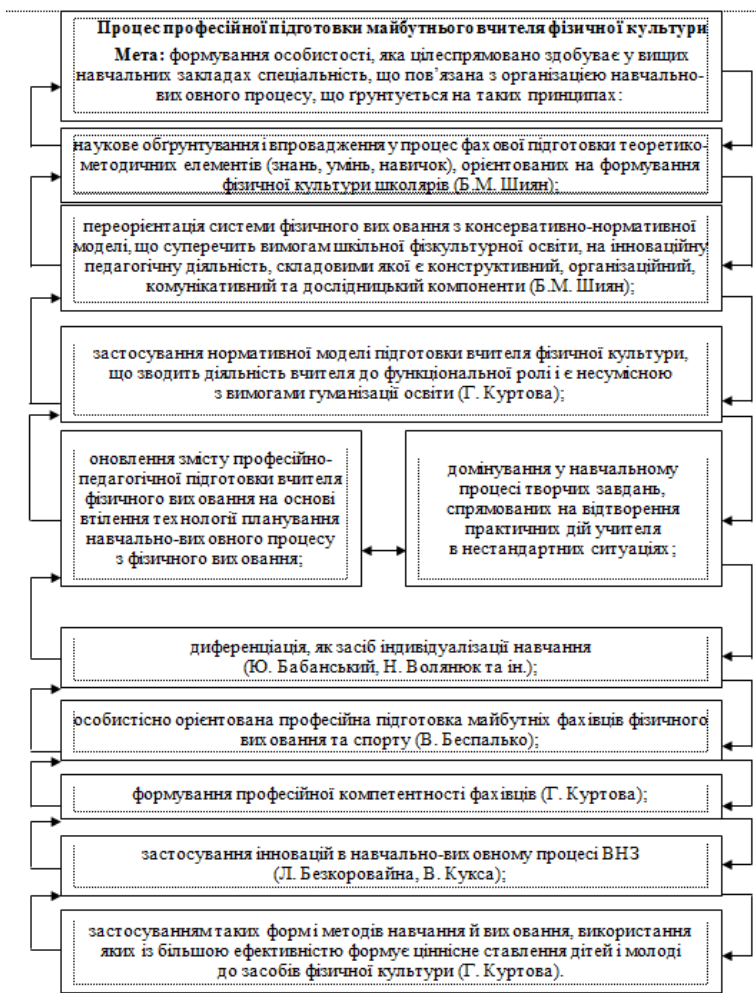
- 1) професійна – націлена на опанування майбутніми спеціалістами необхідними фаховими знаннями та методичними основами, що забезпечуватимуть якісне виконання фахової діяльності;

---

⁶⁵ Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 216 с.

⁶⁶ Куртова Г.Ю., Маслов В.М., Давидова Н.А. Використання сучасних технологій у навчальному процесі студентів факультету фізичного виховання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2010. № 76. С. 56–62.

- 2) особистісна – націлена на підготовку майбутніх спеціалістів із фізичного виховання та спорту до фахової самоідентифікації, індивідуальної реалізації та модернізації в обраній галузі діяльності протягом життя;
- 3) технологічна – актуалізує забезпечення організаційних та методичних компетентностей.

Рис. 1. Модель педагогічних здібностей майбутнього вчителя фізичної культури

Як було зазначено раніше, у центрі уваги педагогічних досліджень наразі – питання формування фахової компетентності спеціалістів різних галузей, зокрема й учителів фізкультури. Це пояснюється динамічною характеристикою розвитку модерного ринку праці: вимоги до випускників ЗВО стають більш конкретизованими, зокрема щодо готовності до здійснення максимально компетентної майбутньої фахової діяльності.

Аналіз наукових досліджень Г. Куртової⁶⁷ показує, що зміст поняття «професійна компетентність вчителя» (у контексті її формування у процесі професійної підготовки) зводиться до трьох різних за своєю суттю трактувань:

- 1) спроможності якісно виконувати фахові функції;
- 2) теоретично-практичної готовності реалізовувати фахову діяльність;
- 3) сформованості професійних якостей.

Модернізація системи підготовки майбутнього спеціаліста фізкультурної галузі, на нашу думку, неможлива без застосування діяльнісного підходу, який ідейно орієнтований на розвиток індивідуальності, її самоідентифікації в оригінальному й нестандартному опануванні способами та засобами спортивної та фізкультурної діяльності.

Таким чином, модель підготовки майбутнього вчителя фізичної культури у закладі вищої освіти являє собою врахування компонентів навчально-виховного процесу, необхідних для професійної підготовки фахівців. У наступному параграфі нами буде подано методичні рекомендації щодо удосконалення підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності.

Неперервність удосконалення вчителем своїх прийомів і методів роботи – міра бажана і необхідна, оскільки лише це може гарантувати стабільність і зростання педагогічної майстерності. Як відомо, майстерність індивідуальна. Вона формується головним чином у процесі самостійної роботи спеціалістів. Час становлення професіоналізму багато в чому визначається своєчасністю та правильністю формування основ цієї майстерності в майбутнього вчителя у спеціальному навчальному закладі. Педагогічна майстерність складається із властивостей особистості. До таких властивостей належать професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка.

Тут необхідно наголосити на таких моментах:

- основою фахової майстерності є фахова компетентність;
- педагогічні задатки передбачають стрімкість у самовдосконаленні;

---

⁶⁷ Куртова Г.Ю. Аналіз сучасної системи професійної підготовки учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. Випуск 83. С. 25–31.

– техніка викладання, створена на основі здібностей та знань учителя, що дає можливість гармонізувати структурну організацію фахової діяльності.

Здійснивши аналіз наукових методичних джерел, ми дійшли висновку, що дослідники означеного питання виокремлюють педагогічні здібності, характерні для всіх педагогів та мають своє ієрархічно важливе значення (провідні чи-то допоміжні) для здійснення педагогічної діяльності. Тільки тоді великого успіху досягає педагог, коли використовує ці здібності разом у своїй педагогічній діяльності.

Нами було проведено анкетне опитування серед студентів НН Інституту фізичної культури для визначення провідних та допоміжних педагогічних здібностей.

Респондентам було поставлене питання: «Якими, на вашу думку, професійно-педагогічними здібностями має володіти вчитель фізичної культури?»

У середньому ми отримали наступні відповіді: на перше місце 98% віднесли почуттєві (любов до дітей, чуття дітей); друге місце – комунікативні – уміння встановлювати правильні взаємовідносини з дітьми – 96%; третє місце – психомоторні (фізична підготовка та здібність змінювати розумовими діями та будувати проекти рухів, техніку рухів підчас виконання вправ) – 95%. Організаторські здібності (організація діяльності вчителя у процесі навчання та виховання) – 93% респондентів віднесли на 4 місце. Особистісні якості – педагогічний такт – 89%, останні якості практично були відмічені як важливі й відрізнялися один від одного 83–81% відповідей.

На основі аналізу результатів опитування нами було виявлено, що студенти віднесли до провідних здібностей спостережливість, організаторські, дидактичні, експресивні, психомоторні здібності. На їхню думку, ці здібності складають стрижень у їхній діяльності, а решта виконують допоміжну функцію.

Проведений аналіз опитування і аналіз наукових досліджень дав можливість розробити структуру педагогічних здібностей майбутнього учителя фізичної культури (табл. 1).

За результатами аналізу фахової діяльності майбутніх учителів фізичної культури можемо констатувати, що педагогічна спостережливість не в усіх респондентів достатньо розвинута (табл. 2).

Однією з головних здібностей, якою повинен володіти майбутній учитель фізичної культури, є вміння навчати дітей оригінально, нестандартно. Здійснення такого навчання психологи називають дидактичним. Той вчитель, який уміє використовувати на практиці сучасні методи навчання, інноваційні засоби, володіє дидактичними здібностями.

Таблиця 1

**Структура педагогічних здібностей майбутнього учителя
фізичної культури**

Педагогічні здібності		
Провідні	Допоміжні	
Організаторські	Потенційні	Перцептивні
Дидактичні	Почуттєві	Особистісні
Психомоторні	Сугестивні	Конструктивні
Педагогічна спостережливість	Науково-дослідницькі	Мовленнєві здібності
Експресивні	Гностичні	Комунікативні
	Мобілізаційні	Академічні

Таблиця 2

**Результати оцінки ступеня володіння компонентами провідних
здібностей майбутніх учителів фізичної культури (n=91)**

Педагогічні здібності	Студенти Навчально-наукового інституту фізичної культури				
	Курс навчання				
	1 курс	2 курс	3 курс	4 курс	магістратура
Спостережливість	1,8±0,7	2,6±0,7	3,2±0,8	3,0±0,4	3,6±0,2
Дидактичні	2,2±0,6	2,6±0,7	2,7±0,7	2,9±0,2	4,0±0,5
Організаторські	2,7±0,3	3,3±0,9	3,6±0,9	3,6±0,5	4,0±0,2
Психомоторні	3,3±0,3	3,1±0,8	3,7±0,6	3,9±0,2	3,0±0,5
Експресивні	2,0±0,1	2,9±0,8	3,2±0,9	3,0±0,5	4,0±0,1

У проведених дослідженнях виявлено рівні володіння студентами дидактичними здібностями. Серед опитаних студентів було виявлено, що 66% не володіють достатнім рівнем дидактичних здібностей.

Результати анкетування показали, що існує кілька причин такого ставлення до своєї діяльності:

- слабка матеріальна база;
- немає необхідного інвентарю;
- недостатня матеріальна зацікавленість;
- не виділяють кошти на придбання нового спортивного обладнання;

Порівнюючи результати дослідження, можна відмітити, що найкраще дидактичними здібностями володіють студенти 4 курсів та студенти-магістранти – 4,0 бала, а найгірший показник у студентів, які навчаються на 1 і 2 курсах (2,2 ± 0,6 бала).

Студенти вказують на вищеназвані причини, які не дозволяють використовувати дидактичні здібності у навчанні. Крім цього, вони називають ще й інші причини: перша – замість удосконалення своєї професійної майстерності після робочого часу вони змушені займатися побутовими справами.

На нашу думку, студенти назвали суб'єктивні причини, які не дозволяють їм вдосконалювати свою професійну діяльність. Ми вважаємо, що не маючи ідеальних умов для проведення уроків фізичної культури, можна проводити їх творчо, цікаво, але для цього необхідно, по-перше, бажання самого педагога проводити заняття по-іншому, по-друге, знати, як ці здібності розвивати і використовувати їх у нестандартних умовах.

Головним засобом виховання є основні види діяльності людини: навчання, праця, пізнання і спілкування. Вчителеві необхідно бути умілим організатором усіх видів діяльності. Частіше всього серед учителів фізичної культури зустрічаються умілі організатори навчальної та позанавчальної діяльності дітей у школі. Тому ми у своїх дослідженнях поставили завдання дізнатися, як майбутні вчителі фізичної культури володіють організацією своєї діяльності й організацією діяльності учнів.

У результаті аналізу організаторської діяльності майбутніх вчителів фізичної культури було встановлено, що студенти старших курсів добре володіють організаторськими здібностями, на відміну від студентів молодших курсів.

На уроках фізичної культури можна часто спостерігати випадки, коли одна діяльність переважає іншу. Вчителі для організації своєї діяльності і підбору навчального матеріалу приділяють велику увагу, а організації діяльності учнів – недостатню. А головне, як ми знаємо, у педагогічній діяльності – це досягти того, щоб діти знали, говорили, думали, шукали і знаходили істину. Такого вчителі можуть досягти тільки самостійно, організувавши пізнавальну діяльність дітей у навчальному процесі.

Педагогічна діяльність – сумісна діяльність вчителя і учнів. І успіх педагогічної діяльності багато в чому залежить від того, як складуться взаємовідносини. Для виявлення особливостей *психомоторних здібностей* до анкети були внесені питання про фізичну підготовку майбутнього вчителя фізичної культури, і цю підготовку віднесли до психомоторних здібностей, тому, що ця підготовка свідчить про здібність майбутнього учителя виконувати різні рухи під час показу і навчанні спеціальних фізичних вправ.

Ці здібності передбачають уміння не тільки виконувати рухи, але й уміти підбирати оригінальну унікальну техніку рухів для школярів під час здійснення фізкультурної діяльності.

Психомоторика – складний механізм діяльності людини. Вона зв'язана із ціллю людини, а рух слугує засобом для її досягнення. Саме тому майбутній учитель обов'язково має вдосконалювати самовиховання, покращуючи при цьому власну фізичну підготовку, зокрема опановуючи різноманітні рухи, аби компетентно та обережно здійснювати педагогічну діяльність шляхом використання технології усвідомленого навчання. Найдієвіша формула розвитку психомоторних здібностей представлена наступним чином: знання – уява – рух.

Не менш важливими здібностями, якими має володіти майбутній учитель фізкультури, є експресивні здібності. При належному їх оволодінні учитель, використовуючи вербальні та невербальні засоби комунікації, вправно показує різнохарактерні вправи, при цьому розуміючи стан учнів, наприклад, за виразом обличчя тощо.

Хід нашого дослідження показав: 27% студентів не володіють експресивними здібностями. Крім цього, із таблиці 3.3 видно, що середні результати з цих здібностей свідчать про те, що студенти 3 курсу, оцінюються на $3,2 \pm 0,9$ бала, у студентів 4 курсу – $3,0 \pm 0,5$ бала, у студентів-магістрантів – $4,0 \pm 0,1$ бали.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми свідчить про те, що визначення понять і структури педагогічних здібностей учителів фізичної культури, до якої входять провідні (педагогічна спостережливість, дидактичні, організаторські, психомоторні, експресивні) і допоміжні здібності (особистісні, почуттєві, сугестивні, конструктивні, мовленнєві, перцептивні, гностичні, комунікативні, науково-дослідницькі та інші) дають можливість розглядати їх як цілісну систему і складне динамічне утворення, що відображає рівень професійної майстерності особистості вчителя.

2. Аналіз означеної проблеми у педагогічній теорії дає змогу виділити такі навчальні блоки у системі підготовки вчителя фізичної культури до сучасної школи: професійна підготовка майбутнього вчителя (дослідницька діяльність студента, стиль викладання у процесі педагогічної практики); вивчення теорії та опанування практичними вміннями і навичками, необхідними для успішної реалізації вчителем навчальних завдань (співвідношення теоретичного та практичного компонентів); психолого-педагогічна та предметна підготовка (відповідність змісту дисципліни спеціалізації). Теоретичний аспект означеної проблеми передбачає формування змісту підготовки педагогів (аналіз

динаміки розвитку освітньої системи в даному часовому проміжку та зміна освітніх пріоритетів під впливом домінуючих у суспільстві течій та тенденцій). Практичний аспект даної проблеми спрямований на усвідомлення важливості оволодіння студентами провідних ідей та положень відповідних дисциплін та інтегроване викладання дисциплін, що, на нашу думку, дасть змогу поєднати теоретичний і практичний компоненти, реалізувати теоретичні знання на практиці.

3. Розгляд основних аспектів практичного здійснення процесу підготовки майбутнього вчителя фізкультури до фахової діяльності у сучасній школі передбачає обґрунтування методологічного, дидактичного та навчально-методичного забезпечення означеного процесу. Дидактичне забезпечення професійної підготовки фахівців із фізичної культури базується на принципах: елективності навчання, врахування полігранності методів фахової підготовки, суб'єктності навчання, послідовності у системі поетапної підготовки майбутнього модератора освіти, особистісно-фахового розвитку, теоретично-практичної цілісності підготовки, урахування умотивованості до педагогічної діяльності, дидактичного діагностування, міжпредметних зв'язків, полівекторності навчання, технологічної фахової підготовки, фахово-педагогічної спрямованості навчання. Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти; навчальні плани та робочі програми; навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю; методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань, курсових і дипломних робіт.

4. Модель підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності являє собою цілісну систему компонентів навчально-виховного процесу вищого навчального закладу: диференціація, як засіб індивідуалізації навчання; умови рівня підготовки фахівців із фізичної культури; застосування інновацій; формування професійної компетентності фахівців; застосування нормативної моделі підготовки вчителя фізичної культури; упровадження у процес професійної підготовки теоретичних і методичних компонентів, активізація яких сприятиме формуванню фізичної культури в учнів. Модель підготовки майбутнього вчителя фізичної культури у ЗВО являє собою врахування компонентів навчально-виховного процесу, необхідних для професійної підготовки фахівців.

АНОТАЦІЯ

У дослідженні запропоновано вирішення актуального науково-практичного завдання, яке полягає у подальшому розвитку теоретико-методологічних засад і розробці методичних рекомендацій щодо удосконалення підготовки фахівця з фізичного виховання. На цій основі здійснено наукове обґрунтування методології та основних напрямків удосконалення підготовки вчителя фізичної культури до діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі, а також методологічного, дидактичного та навчально-методичного забезпечення означеного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
2. Анісімов М., Остапчук Н. Проблеми впровадження методів профорієнтаційної роботи в середній школі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2009. Вип. 82 (1). С. 120–123.
3. Ахметов Р.Ф., Шаверський В. К. Проблеми й перспективи формування майстерності фахівців фізичної культури засобами інноваційних технологій. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2007. № 34. С. 50–52.
4. Бака М.М. Підготовка і використання фізкультурно-спортивних кадрів на Україні на етапі переходу до ринкових відносин. *Фізична культура, спорт та здоров'я*. Харків : ХДІФК, 1997. С. 325–328.
5. Безкоровайна Л.В. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до впровадження технологій спортивного менеджменту культури : автореф. дис. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 40 с.
6. Бугрій О. Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності. *Вища школа*. 2010. № 4–5. С. 62–69.
7. Васильєв Н. Організаційно-методичні основи нового підходу до підготовки викладача фізичної культури. *Вища школа*. 2012. № 5. С. 25–30.
8. Васюк О., Майданюк Н. Організація контролю навчання студентів. *Вісник книжкової палати*. 2009. № 5. С. 27–29.
9. Герман Н., Тягунова Н. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання. *Вища школа*. 2011. № 4–5. С. 53–61.
10. Головань М.С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 5. С. 196–205.

11. Григоренко Л. Самостійна робота як фактор підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Рідна школа*. 2010. № 8. С. 22–24.

12. Давискіба О.В. Адаптивні системи дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. № 21. С. 45–52.

13. Демінська Л.О. Технологічна модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах аксіології. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 7. С. 321–330.

14. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів. *Рідна школа*. 2010. № 5. С. 68–70.

15. Дзвоник Г. П., Савченко Т. М. Психологічна готовність особистості до педагогічної діяльності. URL: http://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Psihologia/31804.doc.htm.

16. Дубасенюк О.А. Підготовка вчителя фізичної культури. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*. Житомир : ЖДУ, 2004. 261 с.

17. Дубогай С., Завацький В., Короп Ю. Методика фізичного виховання студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи : навч. посіб. Луцьк : Надтир'я, 2005. 220 с.

18. Зюзюков О.В. Психолого-педагогічний процес становлення викладача фізичного виховання та спорту. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2010. № 15. С. 32–35.

19. Карпюк Р. Активізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Фізичне та валеологічне виховання студентської молоді*. Луганськ : Наука, 2010. С. 37–38.

20. Карпюк Р. Загальний стан підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків : Основа, 2003. № 13. С. 33–41.

21. Концепція педагогічної освіти. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України*. 2010. № 8. С. 8–23.

22. Корж З.О. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі виробничої практики. *Педагогічні науки*. Суми : СумДПУ ім. А. С.Макаренка, 2007. С. 181–187.

23. Кукса В.О. Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 18 с.

24. Куртова Г.Ю. Аналіз сучасної системи професійної підготовки учителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. Випуск 83. С. 25–31.
25. Куртова Г.Ю., Маслов В.М., Давидова Н.А. Використання сучасних технологій у навчальному процесі студентів факультету фізичного виховання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2010. № 76. С. 56–62.
26. Куртова Г.Ю., Яковенко Б.В., Ляпін В.П., Сероштан В.М. Дослідження рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до здійснення біомеханічної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. С. 105–108.
27. Малафіїк І.В. Дидактика: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 397 с .
28. Мединський С.В. Модель сучасного фахівця фізичної культури й спорту як основа його професійної підготовки у вищих навчальних закладах. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 6. С. 340–347.
29. Наумчук В.І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 232 с.
30. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. Київ : Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, 2004. С. 9–11.
31. Носко М.О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять фізичною культурою та спортом : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.09. Чернігів, 2003. 419 с.
32. Одарій В. Підготовка майбутніх педагогів до правового забезпечення професійної діяльності : автореф. дис ... канд. пед. наук. : 13.00.04. Одеса, 2005. 23 с.
33. Осадча Т.Ю. Професійна підготовка викладачів фізичного виховання в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 33.00.04. Луганськ, 2005. 20 с.
34. Подосиннікова Г., Безвін Ю. Використання методу проектів для формування професійно-педагогічної компетенції у студентів вищих мовних навчальних закладів. *Новітні інформаційні технології*. 2006. № 1. С. 30–38.
35. Свєртнев О. Наукові засади моделі професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до спортивно-ігрової діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі. *Слобожанський науково-практичний вісник*. 2010. № 3. С. 22–25.

36. Сердюкова Р.Б. Педагогічна майстерність викладачів – важлива умова формування особистості майбутнього вчителя, вихователя. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школі*. 2010. № 10. С. 367–370.

37. Сухарніков Ю. Інтелектуальний резерв якості професійної підготовки. *Вища школа*. 2012. № 2–3. С. 34–40.

38. Сущенко А.В., Табінська С.О. Постановка проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школі*. 2012. Випуск 23. С. 467–472.

39. Сущенко Л.П. До питання про теоретичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 3. С. 61–70.

40. Сущенко Л.П. Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. *Проблеми педагогічних технологій*. 2000. Вип. 4. С. 130–138.

41. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 45 с.

42. Сущенко Л.П. Фізична культура як важлива складова майбутнього викладача фізичного виховання та спорту. *Проблеми сучасного мистецтва і культури*. Харків : Каравела. 1999. С. 170–179.

43. Тимошенко О.В. Визначення ефективності застосування моделі оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія / за ред. проф. С. С. Єрмакова*. Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2008. № 10. С. 111–116.

44. Тимошенко О.В. Організація і проведення спортивно-масових заходів у ВНЗ з використанням новітніх технологій управління. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. С. 506–515.

45. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : дис. д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 220 с.

46. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 528 с.

47. Чемерис І. Вимоги до спеціаліста: поняття компетентності і компетенції. *Вища освіта України*. 2010. № 2. С. 84–87.

48. Чорна Т.В. Удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання з урахуванням індивідуальних

особливостей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школі*. 2011. № 15. С. 390–395.

49. Шиян Б.М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні*. 2001. Вип. 2. С. 371–374.

50. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 216 с.

51. Якімів Ю.Ю. Обґрунтування технології підготовки майбутнього вчителя до застосування комп'ютерних програм у професійній діяльності. *Вісник Луганського національного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2011. № 20. Частина III. С. 194–202.

Information about the authors:

Leonenko Andrii Vasylovych,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Theory and Methodic of Physical Education

Department

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

87, Romenska str., Sumy, 40002, Ukraine

Cherednichenko Serhii Viktorovich,

Associate Professor at the Theory and Methodic of Physical Education

Department

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

87, Romenska str., Sumy, 40002, Ukraine